



Universiteit  
Leiden  
The Netherlands

**De Schipholbrand door de ogen van één van de vele slachtoffers: "Het was een soort oorlog" interview met Mustapha El Boukhari**  
Essakkati, H.

**Citation**

Essakkati, H. (2007). De Schipholbrand door de ogen van één van de vele slachtoffers: "Het was een soort oorlog": interview met Mustapha El Boukhari. *Bestuurskundige Berichten*, 22(1), 18-20. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3211559>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3211559>

**Note:** To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De Schipholbrand door de ogen van één van de vele slachtoffers:

## “Het was een soort oorlog”

Interview met *Mustapha El Boukhari*

Op 27 oktober 2005 vond een dramatische ramp plaats in het cellencomplex op Schiphol. Er woedde een hevige brand in het detentie- en uitzetcentrum voor illegaal in Nederland verblijvende personen. Door het vuur en de rook verloren 11 mensen het leven en vielen daarnaast 15 gewonden, onder wie ook enkele bewakers. Naar aanleiding van de brand en met name over de rol van de overheid hierbij, schreef de Onderzoeksraad voor de Veiligheid onder leiding van mr. Pieter van Vollenhoven een kritisch rapport. Op 21 september 2006 werden de conclusies van het onderzoek gepresenteerd. Deze waren vernietigend voor de gemeente Haarlemmermeer, de Rijksgebouwendienst en de Dienst Justitiële Inrichtingen, welke allen volgens het rapport hadden gefaald. Toenmalige ministers Donner (Justitie) en Dekker (VROM) zagen zich genoodzaakt af te treden.

Maar wat gebeurde er precies deze avond en wat hebben de slachtoffers allemaal moeten meemaken, zowel voor als vooral ook na de ramp? Ik sprak met één van de vele slachtoffers van de Schipholbrand, Mustapha El Boukhari, woonachtig in Leiden.

Door Hayat Essakkati

**M**ustapha El Boukhari is een Marokkaanse man en hij woont momenteel al 10 jaar in Nederland. Hij is getrouwd met een Nederlandse vrouw en heeft twee kinderen. Op de desastreuze avond verbleef Mustapha in de K-vleugel van de gevangenis in Schiphol-Oost, waar de brand begon. Met hem bevonden zich daar op dat moment in totaal 43 gevangenen.

Het was de avond van 27 september 2005 –precies een maand voor de brand- toen de politie plotseling langs Mustapha's huis kwam en hij regelrecht werd meegenomen naar het cellencomplex Zestienhoven op Rotterdam Airport. Tijdens zijn verblijf hier werd door de rechtbank besloten om Mustapha op 17 oktober terug te sturen naar Marokko. Maar het plan wijzigde want hij werd een dag eerder, zonder zijn familie daarvan op de hoogte te stellen, door de marechaussee opgepikt om hem met het vliegtuig het land uit te zetten. “Ze hadden een dokter meegenomen om mij een injectie toe te dienen voor vertrek. Zij zeiden dat ik anders mijn medepassagiers iets kwaads aan zou kunnen doen. Doordat mijn vrouw mijn advocate Khan heeft kunnen bereiken werd ik weer naar Rotterdam teruggebracht.” Hij verbleef bij de poort welke slechts toegankelijk was voor de marechaussee. El Boukhari was perplex bij aankomst in Rotterdam. “Er liepen zwangere vrouwen ijsberend rond in een cel zo groot

als een kamer van 4m2 en 5m2 en ook vrouwen met hun net gebaarde baby's huilden uit hulpeloosheid.” Deze vrouwen verblijven gemiddeld één jaar lang in deze cellen zodat ze hierin moeten gaan bevallen zodat vervolgens ook de baby samen met de moeder in de cel wordt opgesloten. Na zijn verblijf van vier dagen in Rotterdam werd hij overgeplaatst naar Schiphol. “De bewaker pakte mij meteen hard aan. Ik werd totaal niet geïnformeerd, maar ik kon meteen de cel ingaan. Ik voelde me niet behandeld als een volwaardig mens. De bewakers waren zelf ook niet goed bij hun hoofd. In mijn cel, gedeeld met een Turkse man, zat een pieper om de bewakers op te kunnen roepen. In theorie moest, door het drukken van mijn pieper, de buitenlamp gaan knipperen om de bewakers op de hoogte te stellen. Maar mijn lamp van de cel deed het niet. Toen de bewakers zich hiervan bewust waren namen ze ook geen stappen om deze te repareren. Dus ik was totaal geïsoleerd.” De eerste 4 dagen verbleef Mustapha in de C- vleugel, maar door de rookverslaving van zijn celgenoot werd hij overgeplaatst naar de K-vleugel waar de brand uiteindelijk ontstond.

### Oorlog

Rond half twaalf 's avonds op 26 oktober 2005 werd er door een paar gevangenen brand gesignaleerd. In eerste



“Ik hoorde veel knallen”

*Mustapha El Boukhari met zijn oudste zoon*

instantie dachten de gevangenen niet aan een brand, maar vermoedden dat er een gevecht was ontstaan. “Ik hoorde veel knallen, zoals met vuurwerk. Toen hoorde ik mensen hard rennen in de gang. Het was een soort oorlog. Ik dacht dat medegevangenen ruzie hadden met bewakers, want het leek net een massale vechtpartij. Na 5 minuten wisten we dat er een brand woedde in de cellen. Met 20 man is getracht de grote deur te openen door met z'n allen er tegenaan te duwen.” Vijf minuten na deze wanhopige daad werden ze allen gered door een medegevangene, een Algerijnse man (niet te verwarren met de Algerijnse terreurverdachte Mustaffa A., die tijdens de brand wist te ontsnappen, red.). Voordat de bewakers zich snel uit de voeten werkten waren ze nog bereid om twee cellen te openen waaronder die van de Algerijn. Deze kon vervolgens bij de sleutels komen van een flauw gevallen bewaker om hiermee tientallen gevangenen te redden. “Wij zouden hier niet zijn geweest als hij ons niet had gered.” Waar deze heldhaftige Algerijnse man nu is is niet bekend. Net nadat de cellen geopend werden kwam de marechaussee binnen om hen naar de luchtkooi rondom de cellen te ‘begeleiden’. “In de luchtkooi zouden we veilig moeten zijn, maar er kwam nog steeds vuur en rook in onze buurt. Dat was nog niet het ergste.” De komst van de marechaussee gaf

een zeer agressief tintje aan de nacht. Zij bekommerde zich meer om de mogelijkheid, dat de gevangenen zouden kunnen ontsnappen, dan om te proberen het aantal slachtoffers van de brand te beperken. “Een man van de marechaussee zei in het Engels tegen me: ‘I'm gonna shoot you.’ Ze waren daar puur om te kijken of niemand zou ontsnappen en vergaten dat wij niet om deze situatie hadden gevraagd.” Mustapha liep bij de brand geen brandwonden op. Wel had hij last van rookvergiftiging. “Maar men zei dat mijn klachten niet aan de brand waren te wijten.” Vrijwel direct na de ramp werden de gevangenen overgeplaatst naar een gevangenis in de haven van Rotterdam. “Ik ben 35 dagen in Rotterdam gebleven. Elke avond kwamen mannen met bivakmutsen om gevangenen, zo nodig met geweld, hardhandig mee te sleuren en vervolgens het land uit te zetten. Er waren twee afdelingen met in elke afdeling ongeveer 80 personen.” Na de 35 dagen waren nog slechts 28 mensen over. Twee van de in totaal 60 vrouwen konden in Nederland blijven.

### Land van herkomst

De overheid was nogal nalatig wat betreft de nazorg van de

■ ■ ■ ■ **Thema Rampeneren: crises en catastrofes in een bestuurlijke context**

slachtoffers. “De regering was schuldig, maar zij hebben dit niet toegegeven. Ministers Donner en Dekker traden af maar zeiden niet waarom. Na de Schipholbrand kwamen er verschillende delegaties van commissies om nader onderzoek te verrichten.” Al snel kwam Mustapha tot de conclusie dat deze bezoeken slechts een façade waren om de buitenwereld ervan te overtuigen dat zij hun best deden om maatregelen te nemen ter voorkoming van toekomstige rampen. “Zij onderzochten cellen die niet door de brand waren aangetast in plaats van de cellen die wel flink waren toegetakeld. Minister Donner ging ‘in gesprek’ met een paar gevangenen, terwijl de meerderheid geen Nederlands sprak en ze hadden ook geen tolk. Ik had niet het gevoel dat zij zich dan ook maar iets om ons bekommerden.” Na deze nutteloze bezoeken kwam vervolgens de delegatie van de heer van Vollenhoven, voorzitter van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid en voormalig rechtenstudent van de Universiteit Leiden, in actie, omdat hij inzag dat de overheid geen grondig onderzoek had gestart om na te gaan wat fout was gegaan. “Hij is een slimme man. De groep van Marijke Vos ging alleen naar de D- vleugel, maar de heer Van Vollenhoven haalde een lijst van de mensen die zich in de K- en J- vleugel bevonden om van daaruit met vijf onderzoeksmensen verder te overleggen. Pas toen kreeg ik een gevoel dat we serieus werden genomen.” Begin december 2005 startte Van Vollenhoven het onderzoek naar de brandveiligheid op Schiphol-Oost. Twee maanden na dit onderzoek werd Mustapha overgeplaatst naar Groningen. “We gingen in een bus van het ministerie van Justitie, maar die mensen vormden een filter van de IND. Vier dagen lang werden we onderzocht naar psychische of lichamelijke problemen.” Deze psychologen en dokters werkten in opdracht en op bevel van de IND, waardoor je hun onafhankelijkheid in deze in twijfel kon brengen. Toen werden de gevangenen vervolgens naar het asielzoekerscentrum in Ulrum gebracht. Veel slachtoffers werden toen naar het land van herkomst teruggestuurd, omdat ze, volgens hen, geen psychische/ lichamelijke klachten vertoonden. “Maar dat was wel degelijk zo. Sommige mensen waren echt gek, en die werden zonder enige hulpverlening het land uitgezet, zonder de verder benodigde behandeling in het land van herkomst.” Het verzoek voor een verblijfsvergunning van Mustapha bleef in procedure. Bij hem werd art. 64 (Vreemdelingenwet 2006) toegepast waardoor de uitzetting achterwege bleef vanwege zijn gezondheidstoestand. “Het grappige was dat de IND bij mijn burgerlijke staat ‘onbekend’ had genoteerd.” In het kort betekent dit, dat de procedure op die manier wordt vergemakkelijkt om iemand het land uit te zetten. Na dreiging van Marijke Vos (GroenLinks) werd dit na een week gewijzigd. Na Ulrum zijn ze naar een AZC in Musselkanaal overgeplaatst waar hij nog enige tijd verbleef.

### Bewakers

Hoe zit het met de vervolging van de bewakers? “Twee

bewakers zitten nu nog in een procedure, maar één bewaker die werkt nu gewoon bij het Joegoslavië Tribunaal.” De overheid heeft de relevantie van de juiste mensen op de juiste plek verwaarloosd door de personeelselectie en bewaking over te laten aan commerciële bedrijven en uitzendbureaus.” De overheid had deze mensen nodig om deze onmenselijkheid uit te kunnen voeren. Ze willen geen geld uitgeven aan asielzoekers. Tijdens mijn verblijf op Schiphol waren de bewakers ‘s nachts bijna altijd dronken en er was slechts één persoon aanwezig in plaats van de verplichte twee bewakers in de nachtelijke uren”, zegt Mustapha.

Vanaf Maart 2006 is Mustapha weer thuis bij zijn vrouw en kinderen. Hij had vanwege zijn gezin een ontheffing gekregen, terwijl een andere man met ook een gezin pas twee maanden geleden is vrijgelaten. “De IND probeert de mensen

zo onder druk te zetten, dat ze vrijwillig naar hun land van herkomst gaan. Toentertijd was de IND gewoon een maffia, geen overheid.” Na de Schipholbrand ging de journalistieke arena zich massaal concentreren op de politiek en op datgene wat was gebeurd. Hierbij werd het belangrijkste over het hoofd gezien, namelijk de nazorg. Van Vollenhoven was wellicht de enige persoon die een accuraat onderzoek heeft gedaan, maar dit betrof slechts de brandveiligheid van de ambtenaren. Dit ontbreekt een jaar na dit incident nog steeds.

Het verhaal zoals Mustapha het vertelt is schokkend. Maar waarom dient hij dan geen schadeclaim in? “Alle slachtoffers hebben een schadeclaim ingediend, maar alleen voor de Schipholbrand, niet voor hetgeen ervoor en erna is gebeurd. Ik heb geen advocaat dus ik kan geen schadeclaim indienen. Ik weet ook niet of er een advocaat is die voor mij een schadeclaim wil indienen.” Soms probeert hij zijn verhaal onder de aandacht te brengen door het aan journalisten te vertellen. “Maar zij knippen en plakken en schrijven nooit het hele verhaal.”

Mustapha beschikt inmiddels over een verblijfsvergunning. Hij heeft sinds de brand nog steeds last van kortademigheid en hartkloppingen, maar probeert ondanks dat met zijn gezin zijn leven weer op te pakken.

### “Ministers traden af, maar zeiden niet waarom”

# Frontaal Naakt



www.FrontaalNaakt.nl

## Vermoorde kinderen

**W** weet u wat een ramp is? Jaarlijks tachtigduizend mishandelde kinderen in Nederland, dát is een ramp. Ouders die hun kinderen vermoorden terwijl Jeugdzorg toekijkt, dát noem ik een ramp. Het Limburgse Bureau Jeugdzorg, dat in *NRC Handelsblad* van 21 december zegt dat we rekening moeten houden met vijf vermoorde kinderen per jaar, omdat ze nou eenmaal niet alle kinderen kan redden – een regelrechte ramp. Dat het dus blijkbaar al dwaas wordt gevonden om te stréven naar nul vermoorde kinderen. Begin december werd een vijfjarige jongen vermoord door zijn geestelijk gestoorde moeder. De jongen was veilig bij een pleeggezin, maar Jeugdzorg had bepaald dat de jongen twee dagen per week op bezoek moest bij zijn moeder. Dat moest van de kinderrechtter, zei Jeugdzorg. Daarom negeerde ze de waarschuwingen van de pleegouders van de jongen, dat het met zijn moeder heel slecht ging. Tegen de pleegouders én de politie had de moeder herhaaldelijk gedreigd een einde aan haar leven te maken, maar ook dat nam Jeugdzorg niet serieus. Jeugdzorg verklaarde zelfs dat er ‘geen signalen’ waren dat een dergelijk drama kon gebeuren. En natuurlijk was er weer een UvA-professor in Nova, die zei dat Jeugdzorg niets te verwijten was, want alle procedures waren immers keurig gevolgd? Er is altijd zo’n professor die zich zichtbaar ergert aan al die domme mensen, die zonder verstand van zaken maar wat lopen te schreeuwen. Jeugdzorg moet zich aan de regels houden, en de kinderrechtter had een bezoeksregeling bepaald, dan kan Jeugdzorg niets doen. Een weerloze jongen en een geestelijk volkomen gestoorde moeder, die nota bene dreigt een wanhoopsdaad te begaan. Bij iedereen met twee werkende hersencellen gaan alle alarmbellen rinkelen, maar Jeugdzorg kan niets doen. Want ja, de kinderrechtter, hè? Ik ben ook zo’n domme stuurman die aan wal een

beetje emotioneel staat te schreeuwen. Ik ben geen bestuurskundige, ik weet niets van recht. Maar dit meen ik te weten: dat regels en procedures er zijn om ons te beschermen en niet als alibi voor autoriteiten die geen verantwoordelijkheid willen nemen. Voor de

jeugdzorgwerkers is het blijkbaar een grote opluchting dat de vijfjarige Apeldoornse jongen geheel volgens de geldende procedure is vermoord.

Wat is er toch van ons geworden? Er zijn zoveel regels en procedures, alles is juridisch zó dichtgetimmerd, dat we geen mensen meer durven of misschien zelfs kunnen zijn. Ingrijpen omdat je aan je eksterogen voelt dat het nodig is, is er niet meer bij. Dat is domme emotie en daar komt maar ellende van. We schuiven onze verantwoordelijkheden af.

Er is goed nieuws: de voogd van het vermoorde meisje Savanna wordt vervolgd. Natuurlijk schrikken ze zich het leplazarus bij Jeugdzorg. “We zijn vogelvrij!” Welnee, je wordt gewezen op je verantwoordelijkheid als mens. Wij zijn allen ons broeders hoeder. Regels stellen ons in staat om onze medemens te redden, niet om onze handen van hem af te trekken.



### Door Peter Breedveld

Dat is mijn oproep aan de toekomstige bestuurskundigen die dit lezen: het is tijd voor een renaissance in de bestuurskunde. De mens moet weer centraal komen te staan, in plaats van de procedure.

*Peter Breedveld is journalist en hoofdredacteur van Frontaal Naakt (www.frontaalnaakt.nl), het fundamentalistisch-secularistische webmagazine voor de hele familie.*